

Edukacyjny projekt uczniowski - wspólna sprawa!

Jak angażować rodziców* w realizację projektów uczniowskich.

PROGRAM "MŁODY OBYWATEL"

Program Młody Obywatel to ogólnopolski program edukacji obywatelskiej, realizowany od 2010 roku przez Centrum Edukacji Obywatelskiej i Fundację BGK. W dotychczasowych edycjach programu uczestniczyło ponad 1 150 szkół, niemal 1 500 nauczycieli i nauczycielek oraz około 12 000 młodych ludzi. Celem programu jest angażowanie uczniów i uczennic do działania razem ze społecznością lokalną oraz pokazanie sposobów, dzięki którym młodzi ludzie mogą aktywnie działać w swoim najbliższym otoczeniu. Młodzież przy wsparciu dorosłych przeprowadza diagnozę swojej okolicy, definiuje jej zasoby i potrzeby, a następnie na nie odpowiada. W ramach programu młodzi ludzie realizują wywiady z sąsiadami i sąsiadkami, organizują spotkania z mieszkańcami i mieszkankami, odwiedzają instytucje, debatują nad przyszłością okolicy oraz podejmują wiele innych działań na rzecz najbliższego otoczenia, ucząc się przy tym pozyskiwania sojuszników i sojuszniczek do swoich przedsięwzięć.

ORGANIZATORZY:

Centrum Edukacji Obywatelskiej

Centrum Edukacji Obywatelskiej jest niezależną instytucją edukacyjną istniejącą od 1994 roku. Upowszechnia wiedzę, umiejętności i postawy niezbędne w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego. Wprowadza do szkół programy, które podnoszą efektywność kształcenia, pomagają młodym ludziom rozumieć świat, rozwijają krytyczne myślenie, wiarę we własne możliwości, zachęcają do angażowania się w życie publiczne oraz działania na rzecz innych.

www.ceo.org.pl

Fundacja BGK

Fundacja BGK realizuje programy zaangażowania społecznego w imieniu Banku Gospodarstwa Krajowego. Koncentruje swoje działania na wyrównywaniu szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, budowaniu kapitału społecznego oraz popularyzacji idei wolontariatu. Fundacja BGK prowadzi konkurs grantowy „Na dobry początek!” i program wolontariatu pracowniczego „Wolontariat jest super!”. Jest partnerem programu Stypendiów Pomostowych i programu edukacji obywatelskiej „Młody Obywatel”.

www.fundacjabgk.pl

Spis treści

1. Dlaczego warto współpracować z rodzicami i jak się do tego przygotować?.....	3
Korzyści rodziców z zaangażowania się w projekt edukacyjny.....	3
Korzyści nauczycieli i nauczycielek z zaangażowania rodziców.....	4
Korzyści uczniów i uczennic z zaangażowania rodziców:.....	4
Od czego zacząć?	5
2. Czym jest edukacyjny projekt uczniowski? Jak o nim mówić rodzicom?.....	5
Ćwiczenie: Tornado – nie taki projekt straszny.....	6
3. Jaka jest rola opiekuna/opiekunki projektu, a jaka może być rodzica podczas realizacji edukacyjnego projektu uczniowskiego?.....	9
Ćwiczenie: Jak można zaangażować rodziców w projekt edukacyjny.....	12
4. Co pomaga w angażowaniu rodziców w edukacyjny projekt uczniowski?	13
5. Na jakich etapach realizacji projektu zapraszać rodziców do angażowania się?	14
6. Co robić w trudnych sytuacjach?.....	17
Karta pracy: Trudne role, jakie przybierać mogą rodzice podczas realizacji projektu.....	17
7. Ewaluacja procesu – skończył się projekt, porozmawiajmy o tym co się wydarzyło i co zostało.....	19

***pisząc o rodzicach mamy na myśli również opiekunów/opiekunki prawnych ale też dalszą rodzinę, która zaangażowana jest w proces edukacyjny i wychowawczy dziecka.**

Edukacyjny projekt uczniowski to nauka przez działanie. Możliwość zdobycia wiedzy, kompetencji społecznych, doświadczenia. Projekty edukacyjne umożliwiają realizację swoich pomysłów i pasji, ale też mogą być formą rozwiązania konkretnych problemów - w zespole, klasie, szkole czy społeczności lokalnej. Projekty w ramach Młodego Obywatela wychodzą poza teren szkoły, wiążą się z poznaniem i zrozumieniem struktury instytucji publicznych, zachęcają do odkrycia historii ludzi, którzy mieszkają w sąsiedztwie, do zaangażowania się w życie lokalne i planowania rozwoju swojej okolicy. Podczas takiej pracy młodzi ludzie zdobywają umiejętności przydatne w dorosłym życiu, wiedzą w jaki sposób zadbać o swoje otoczenie, jak współpracować z innymi i jak ważne jest budowanie wspólnoty lokalnej. Choć projekty realizowane są przez uczniów samodzielnie - to warto zaprosić do wspólnego działania również rodziców. Rodzice są częścią społeczności lokalnej, mają wiedzę, umiejętności i doświadczenie, które mogą być pomocne w realizacji praktycznych działań. Współpraca między rodzicami, opiekunem/opiekunką projektu a uczennicami i uczniami, może przynieść bardzo pozytywne rezultaty.

1. Dlaczego warto współpracować z rodzicami i jak się do tego przygotować?

Bez względu na to, czy masz wiele okazji by rozmawiać z rodzicami (bo jesteś np. wychowawcą/wychowawczynią) czy nie - warto pamiętać, że **edukacyjny projekt uczniowski jest wspaniałą okazją zaangażowania rodziców do pełnej współpracy, rozumianej jako działanie wspólnotowe, kooperatywne i wzajemne.** Mamy konkretną rzecz, założone cele do osiągnięcia i realny, określony w czasie proces, do którego zapraszamy rodziców.

Nauczyciele i nauczycielki oraz rodzice są naturalnymi sojusznikami, partnerami - dzielą wspólne doświadczenie i wspólny cel, jakim jest edukacyjny i społeczny rozwój dziecka.

Korzyści rodziców z zaangażowania się w projekt edukacyjny:

- umacnia więź z dzieckiem/pogłębi relację (doceniamy wzajemne zaangażowanie, zainteresowanie, poświęcony czas);
- będzie miał okazję zobaczyć dziecko podczas niecodziennych sytuacji społecznych (rozmowa z osobami publicznymi, promowanie projektu, współpraca z osobami, których dobrze nie zna itp.);
- zyska poczucia bezpieczeństwa wynikające ze znajomości działania szkoły ("już wiem co oni tam robią");
- zyska możliwość wpływu, współdecydowania o tym, co dzieje się w klasie, w szkole;

- będzie miał możliwość wsparcia dziecka w różnych obszarach i na różnych etapach projektu;
- lepiej pozna siebie, swoje dziecko, szkołę, okolicę;
- uzyska bieżące wsparcie – od nauczyciela/nauczycielki lub opiekuna czy opiekunki grupy, ale też od innych zaangażowanych rodziców;
- będzie miał wpływ na wspomnienia dziecka ze szkoły, ponieważ projekt edukacyjny to odkrywanie, poznawanie siebie, praca w zespole, dobra zabawa;
- pozna swoje mocne strony i odkryje umiejętności, z których być może nie zdawał sobie sprawy;
- ma okazję dobrze się bawić i doświadczyć, że praca domowa może być twórcza, aktywna i praktyczna;
- zwiększy się jego zaufanie co do inicjatyw podejmowanych wspólnie z kadrami pedagogicznymi i młodzieżą.

Korzyści nauczycieli i nauczycielek z zaangażowania rodziców:

- zdobędzie pełniejszy obraz dziecka – ich zainteresowania, emocje, sposoby radzenia sobie z trudnościami;
- zaprezentuje się jako ciekawy nauczyciel/nauczycielka, poszukujący, odważny, nastawiony na pracę zespołową;
- będzie miał dobrą atmosferę w klasie – dzieci widzą i naśladują dobre relacje panujące między nauczycielem/nauczycielką a rodzicami;
- nie będzie sam, zyska wsparcie w swojej pracy;
- zyska wsparcie w egzekwowaniu przyjętych reguł, pomoże mu to budowaniu autorytetu;
- skuteczniej zachęci uczniów i uczennice do nauki, rozbudzi ciekawość, wpłynie na ich aktywność społeczną.

Rozwój dziecka wymaga wzajemnego wspierania się, uzupełniania, wymiany opinii i doświadczeń między pracownikami/pracowniczkami szkoły a rodzicami oraz wspólnego realizowania różnych działań edukacyjnych, które temu sprzyjają.

Korzyści uczniów i uczennic z zaangażowania rodziców:

- poczucie bezpieczeństwa, zaopiekowania się, troski;
- gotowość do dzielenia się trudnościami;
- ciekawe działanie – wspólne poszukiwanie, spędzenie czasu z rodzicem;
- oswojenie szkoły i różnych lęków z nią związanych;
- głębszą więź z rodzicem;
- szansę na osiągnięcie lepszych rezultatów dzięki zachętom do przeprowadzenia inicjatywy zarówno ze strony nauczyciela/nauczycieli jak i rodzica.

Instytut Badań Edukacyjnych dowodzi, że podstawą dobrych kontaktów nauczycieli/nauczycielek i rodziców są m.in. pozytywne nastawienie kadry do rodziców, jego otwarta, przyjazna postawa, chęć dzielenia się z rodzicami swoją wiedzą o dzieciach i młodzieży, a także wysłuchania ich pomysłów, oczekiwań, refleksji.

Pamiętaj, że rodzice, tak jak ich dzieci, są grupą bardzo różnorodną – mają różne style komunikacyjne, oczekiwania, pomysły i strategie wychowawcze.

Każdy ma za sobą doświadczenia szkolne, czasami motywują one do aktywnego włączania się w życie szkoły, a czasami są to zniechęcające wspomnienia, które powodują stres na samą myśl o tej instytucji. Nie zniechęcaj się, kiedy rodzice będą unikać szkoły, nie interesują się, nie angażują, większość z nich potrzebuje od nauczyciela/nauczycielki zachęty, zaproszenia do rozmowy, możliwości poznania się. Trudności w angażowanie się w życie szkolne, może wynikać również z braku wzorca takiego działania.

Kluczem do dobrej współpracy z rodzicami jest komunikacja i wzajemne zrozumienie.

Od czego zacząć?

1. Pomyśl o swoich możliwościach, potrzebach i celach, jakie stoją za zaangażowaniem rodziców w projekt. Zastanów się, ile czasu możesz poświęcić na spotkania, rozmowy z nimi? Jak możesz się z nimi komunikować (spotkania otwarte, telefon, e-mail)?
2. Współpracuj z innymi nauczycielami i nauczycielkami, dyrekcją oraz pracownikami i pracowniczkami szkoły, którzy organizują spotkania z rodzicami – możesz je wykorzystać jako okazję do zaprezentowania swojej osoby i swojego pomysłu na projekt edukacyjny. Spróbuj też porozmawiać z innymi nauczycielami i nauczycielkami na temat rodziców oczekiwania zainteresowań rodziców.
3. Poznaj przepisy szkolne w zakresie współpracy z rodzicami oraz prawa i obowiązki rodziców.
4. Planując edukacyjny projekt uczniowski pamiętaj, że potrzeby rodziców mogą być realizowane na różnych etapach projektu.

2. Czym jest edukacyjny projekt uczniowski? Jak o nim mówić rodzicom?

Chcąc realizować z uczniami i uczennicami projekt edukacyjny, warto wprowadzić rodziców w to, czym takie działanie jest. Uspokoić ich, że nie jest to dodatkowa praca domowa, w której będą musieli partycypować. Możesz to zrobić np. organizując z chętnymi rodzicami spotkanie lub np. wysyłając do rodziców list (warto zrobić te dwie rzeczy, by nikogo nie pominąć). Pierwsze spotkanie z rodzicami jest niezwykle ważne – to początek procesu, budowania relacji – przygotuj się do niego.

- Zrób plan spotkania. Przemyśl, co chcesz powiedzieć i w jakiej kolejności. Jeśli projekt jest realizowany w ramach jakiegoś programu, przygotuj sobie jego adres strony internetowej, np. www.mlodyobywatel.ceo.org.pl.
- Odpowiednio wcześniej przygotuj zaproszenia. Możesz dać je dzieciom, umieścić w dzienniku elektronicznym, wysłać mailem. Napisz czego dotyczy będzie spotkanie i jak długo potrwa. Zadbaj, aby godzina spotkania była odpowiednia (po pracy, ale nie bardzo późnym wieczorem). Wymyśl chwytliwy tytuł zaproszenia np. *Dzieci odkrywają okolicę – zapraszamy rodziców na spotkanie informacyjne o realizowanych w klasie projektach edukacyjnych, Nietypowe wyjście w teren, czyli zmieniamy się w badaczy*

i badaczki. Sprawdź, o co chodzi! Zapraszamy rodziców na spotkanie o programie Młody Obywatel.

- Zadbaj o przestrzeń. Ustaw krzesła w sposób sprzyjający rozmowie - w kręgu lub w literę U. Dzięki temu dasz do zrozumienia, że każdy ma prawo głosu i wszyscy się słuchamy.
- Przygotuj niewielki poczęstunek. Spotkanie przy herbacie, kawie czy ciastu ułatwi przełamanie pierwszych lodów. Przydać się do tego może stolik, czajnik i kubki.

Dobrym pomysłem i dodatkową motywacją do przyścia na spotkanie informacyjne o projekcie, jest połączenie go np. z oglądaniem prac uczniów i uczennic, podsumowaniem działań klasowych, spotkaniem integracyjnym dla rodziców, itp.

Jeśli jest to początek roku albo nie znasz dobrze rodziców - poświęć chwilę na przedstawienie się. Poproś by każdy rodzic powiedział swoje imię i np. coś dobrego o swoim dziecku (tego nigdy za wiele, a pozytywne przekazy odprężają i wpłyną na atmosferę spotkania). Możesz przygotować też dla każdego rodzica etykiety z prośbą o samodzielne podpisanie się na nich.

Teraz czas na wytłumaczenie rodzicom, czym jest a czym nie jest edukacyjny projekt uczniowski. Zaproś rodziców do rozmowy o projekcie. Dzięki temu dowiesz się, jak postrzegana jest ta metoda u rodziców, jakie budzi emocje, a jakie obawy.

*Jeśli podejrzewasz, że rodzice wiedzą bardzo niewiele o projekcie i rozmowa o tej metodzie, nawet w nawiązaniu do doświadczeń i skojarzeń, może budzić niepokój, zamień kolejność i zacznij od krótkiego wstępu o tym, czym jest projekt. Potem przejdź do zebrania refleksji.

Ćwiczenie: Tornado - nie taki projekt straszny

Materiały: długopis, kartki z pytaniami, kartki z odpowiedziami, czyste kartki a4 do notowania

Czas: 20 min

Podziel rodziców na 4 grupy w wybrany przez Ciebie sposób, np. prosząc by odliczyli do 4; utworzyli grupę z osobami, które najmniej znają; dobrali się zgodnie z wymienioną przez Ciebie, widoczną cechą wspólną np. kolor ubrania.

Każdej grupie rozdaj pytania i poproś by, nawiązując do swojego doświadczenia, pracy zawodowej, skojarzeń - zastanowili się w grupach nad odpowiedziami i zapisali je w punktach.

1. Jakie umiejętności kształtują się podczas pracy metodą projektu?
2. Jakie mogą być etapy działań w projekcie?
3. Co jest ważne w realizacji projektu, czyli jakie są jego kryteria jakości?

Pozwól by grupy chwilę porozmawiały na ten temat. Na tym etapie tylko się przysłuchujesz.

*Jeśli widzisz, że osoby w grupach nie mówią wiele, możesz skończyć tę część wcześniej. Jeśli rozmowa jest dynamiczna, daj im około 5 minut. Następnie rozdaj każdej grupie odpowiedź do innego pytania. Jedna osoba z każdej grupy zostaje na miejscu, pozostałe zaś rozchodzą się po sali i szukają odpowiedzi na pozostałe pytania. Po chwili wracają na miejsca i uzupełniają całość. W ten sposób, każda

grupa dobrze zna wszystkie odpowiedzi. Na koniec zbierz refleksje, zadając pytania: Czy coś Was zaskoczyło? Coś było niezrozumiałego? Co myślicie o takiej formie pracy w szkole?

Karta pracy do wycięcia i rozdania przy ćwiczeniu *Tornado* - *nie taki projekt straszny* lub do wydrukowania i rozdania rodzicom w celu zapoznania się z najważniejszymi aspektami projektu.

Jakie umiejętności kształtuje się podczas pracy metodą projektu?

- umiejętność pracy w grupie;
- planowanie i organizacja własnej pracy;
- korzystanie z różnych źródeł informacji;
- umiejętność integrowania wiedzy z różnych przedmiotów nauczania;
- doboru i wykorzystania posiadanej i zdobywanej wiedzy potrzebnej w realizacji projektu;
- przygotowywanie i wyrażanie swoich opinii oraz słuchanie opinii innych członków grupy;
- rozwiązywanie konfliktów;
- poczucie odpowiedzialności;
- samoocena swojej pracy;
- inne..... jakie? Wpiszcie, jeśli zabrakło.
-
-

Jakie są etapy działań w projekcie?

- 1. Wprowadzenie/diagnoza lokalnych potrzeb.** Wprowadzenie do projektu powinno zawierać opis sytuacji problemowej, czyli takiego zagadnienia, które czeka na rozwiązanie, wytłumaczenie, zbadanie lub zmianę. Temat projektu edukacyjnego często związany jest z podstawą programową (jej wymaganiami ogólnymi lub szczegółowymi), ale nie powinien być ograniczany tylko przez jej pryzmat. Zwykle nauczyciel/nauczycielka nakreśla obszar tematyczny projektu, jednak wybór szczegółowego tematu powinien być zostawiony młodzieży. Tematów do projektu uczniowskiego w ramach Młodego Obywatela szukamy poza szkołą: w sprawach codziennych, obserwacjach otoczenia, wywiadzie terenowym. Inspirować można się lekturą, artykułem prasowym, zdjęciem, filmem, muzyką, przedmiotem przyniesionym do klasy, rozmową z mieszkańcami/mieszkankami. Nauczyciel/nauczycielka musi także zadbać o to, by uczniowie/uczennice uzyskali podstawowe informacje i umiejętności niezbędne do zaplanowania pracy w projekcie (np. główne pojęcia, źródła informacji).
- 2. Określenie celów projektu edukacyjnego.** Nauczyciel/nauczycielka przedstawia obszar tematyczny, a uczniowie i uczennice wspólnie decydują, jakie zagadnienie, temat, problem wybiorą. To czas, w którym

uczniowie i uczennice mogą wybrać „swoj” wątek albo już bardziej konkretne tematy, które poszczególne zespoły mogą doprecyzować lub zmodyfikować. Na tym etapie uczniowie/uczennice szukają odpowiedzi na pytania:

- Czego chcielibyście się dowiedzieć/nauczyć?
- Co chcielibyście poznać/zrozumieć?
- Co zamierzacie osiągnąć?
- Co chcielibyście robić lepiej niż dotychczas?
- Jakich efektów oczekujecie?
- Co się zmieni w rezultacie waszego projektu?
- Kto i jak skorzysta w wyniku tego projektu?

Cele projektu powinny być przede wszystkim realistyczne i w pełni zrozumiałe dla uczniów i uczennic, a ponadto: konkretne, niezbyt liczne i sformułowane w formie efektu, a nie działania. Przykładowe cele naszego projektu: poznanie swojej okolicy i zorganizowanie wystawy starych zdjęć związanych z nią i jej mieszkańcami/mieszkanekami; integracja z sąsiadami i sąsiadkami, poprzez przeprowadzenia reportażu o nich i przygotowanie otwartego spotkania, na którym zostanie on przedstawiony.

3. Planowanie działań. Ten etap uważany jest przez nauczycieli i nauczycielki za najtrudniejszy. W jego realizację zaangażowany jest zarówno nauczyciel czy nauczycielka, jak i uczniowie i uczennice. Tu ostatecznie określa się formy i terminy działania (co, kto i kiedy robi), szacuje zasoby (np. dostępność komputerów w szkolnej pracowni), planuje pozyskanie sojuszników (np. nauczycielkę informatyki, dyrektorkę szkoły, pracownika pobliskiej biblioteki, sprzedawcę okolicznego warzywniaka, itp.). Powstaje scenariusz działań (opis planowanego przebiegu projektu) poszczególnych zespołów i całej klasy oraz harmonogramy (ew. także karty pracy). Planuje się zasady oceny udziału uczniów i uczennic oraz prezentacji rezultatów ich pracy.

4. Działanie. Nauczyciel/nauczycielka, wraz z uczniami i uczennicami, realizują zaplanowane czynności. Opiekun/opiekunka dyskretnie wspiera i kieruje pracami młodzieży, obserwuje i doradza. Może też pełnić rolę eksperta, chociaż mogą być też nimi osoby z zewnątrz lub inni uczniowie i uczennice, zainteresowani którąś z dziedzin związanych z projektem. Nauczyciel/nauczycielka tylko konsultuje i ewentualnie akceptuje kolejne etapy lub zadania (jeśli projekt jest krótki, wystarczy jedna konsultacja, przy projektach dłuższych – zwykle koniecznych jest kilka spotkań i/lub maili z grupami odpowiedzialnymi za poszczególne zadania).

5. Finał działań i podsumowanie projektu. Odpowiedzialność za przedstawienie wyników pracy biorą na siebie przede wszystkim uczniowie i uczennice. Nauczyciel/nauczycielka wspomaga ich w wyborze sposobu prezentacji projektu, wspiera organizację prezentacji od strony technicznej oraz ocenia projekt na podstawie wcześniej przyjętych kryteriów. Także młodzież dokonuje samooceny (i ew. oceny koleżeńskiej) własnej pracy, w tym oceny współpracy w zespole.

Źródła: <http://www.ceo.org.pl/pl/koss/news/projekt-uczniowski-na-lekcjach-wiedzy-o-spoleczenstwie>
<http://www.ceo.org.pl/pl/cyfrowaszkola/kurs/etapy-projektu>

1. Co jest ważne w realizacji projektu, czyli kryteria jakości projektu?

- Projekt jest dziełem uczniów i uczennic.
- Projekt ma jasno określone cele. Wiemy, czego chcemy się dowiedzieć, co osiągnąć.
- Rozpisany harmonogram i podział zadań. Odpowiedzialność za poszczególne zadania leży po stronie konkretnych uczniów i uczennic. Młodzież pracuje w małych zespołach, parach lub indywidualnie, a każdy powinien starannie i samodzielnie wykonywać przypisane zadania.
- Projekt wychodzi poza szkołę. W ramach podejmowanych działań otwieramy się na współpracę ze społecznością lokalną – nawiązywanie współpracy z instytucjami, samorządami, lokalnymi organizacjami pozarządowymi.
- Efekty projektu powinny zostać zaprezentowane publicznie i być widoczne szczególnie dla osób, do których projekt jest skierowany.
- Projekt jest udokumentowany – w zależności od potrzeb i możliwości. Podczas poszczególnych działań robione są zdjęcia, mogą być nagrywane filmiki, po spotkaniach grupowych mogą powstawać notatki, zawierające informacje o tym, co się wydarzyło, kto uczestniczył w działaniu, ile ono trwało, jakie były jego efekty, czy były jakieś trudności.
- Projekt ma podsumowanie – uczniowie i uczennice mają okazję przyjrzeć się jakie cele udało się zrealizować, a jakich działań zabrakło (i dlaczego).

Źródło: Młody Obywatel rozmawia, czyli jak wyjść z działaniami poza szkołę, Warszawa 2016, Centrum Edukacji Obywatelskiej, https://mlodyobywatel.ceo.org.pl/sites/mlodyobywatel.ceo.org.pl/files/user-files/publikacja_mlody_obywatel_rozmawia.pdf, str. 7-8.

3. Jaka jest rola opiekuna/opiekunki projektu, a jaka może być rodzica podczas realizacji edukacyjnego projektu uczniowskiego?

Projekt to samodzielna praca uczniów i uczennic przy wsparciu opiekuna/opiekunki projektu.

Wsparcie to rozumiane jest najczęściej jako:

- pomoc w przygotowaniu konkretnych zadań, nazwaniu problemu;
- dzielenie grup zadaniowych;

- czuwanie nad ich pracą, udzielanie merytorycznej i technicznej pomocy przy przygotowaniu projektu i jego prezentacji;
- motywacja na poszczególnych etapach realizacji projektu;
- dbanie o bezpieczeństwo grupy.

Rodzic może wspierać projekt w bardzo różny sposób. W tabelce znajdują się przykładowe role, do których przyjęcia warto zachęcać rodziców podczas realizacji projektu. Wydrukuj ją i zrób rozsypankę (dwie pierwsze kolumny), prosząc rodziców, by ją ułożyli. W ten sposób mogą zapoznać się z różnymi sposobami angażowania się w projekt. Możesz też wykorzystać tabelkę jako quiz wielokrotnego wyboru dla rodzica np. do zastanowienia się w domu, zaczepienia siebie w widocznym miejscu, itp.

Karta pracy: Rodzicu, a Ty kim możesz być w projekcie swojego dziecka?

Rola	Rozpoznanie	Zdarza mi się/Nie zdarza? Kiedy? Jak się z tym czuję?
Motywator/motywatorka	<i>Żywo interesuje się tym, co dziecko robi, dopytuje, pokazuje, że wie i rozumie wykonywane działanie. Docenia metodę pokazując, że w dorosłym życiu bardzo często pracuje się w taki sposób. Pomaga zauważyć i docenić nawet małe sukcesy.</i>	
Ekspert/ekspertka	<i>Pokazuje i dzieli się swoim doświadczeniem, wiedzą, umiejętnościami. Może to być fotografia, znajomość czytania lub tworzenia map, wypełniania druków. Jest w stanie przyjść na lekcję/kółko/spotkanie, by wytłumaczyć dane zagadnienie.</i>	
Doradca/doradczyni	<i>Ma dużo pomysłów na ulepszenie czegoś oraz ułatwienie realizacji jakiegoś działania. Mówi o nich głośno, używając różnych przykładów. Zna dużo osób, które są ekspertami/ekspertkami w swojej dziedzinie i dużo miejsc, które mogą być istotne przy realizacji pomysłu.</i>	
Odbiorca/odbiorczyni działań	<i>Do niego/niej kieruje się działania projektowe. Jest źródłem informacji, uczestnikiem/uczestniczką spotkania,</i>	

	<i>wykładu, wydarzenia. Bierze w nich udział z ciekawością. Jeśli wie coś, co dotyczy tematu projektu, udziela informacji, może się zgodzić nawet na wywiad czy badanie.</i>	
Partner/partnerka	<i>Pomaga - na prośbę grupy, dziecka lub opiekuna/opiekunki w organizacji wydarzenia. Czasami piecze ciasto na finał, wspiera znalezienie trudno dostępnych rzeczy czy pozwolenia.</i>	
Inicjator/Inicjatorka	<i>Ma pomysł jak urozmaicić uczniowski projekt. Dzieli się przemyśleniami, inspiruje podając konkretne przykłady podejmowanych działań. Kontaktuje się z opiekunem/opiekunką projektu, ale też potrafi śmiało rozmawiać z uczniami i uczennicami.</i>	
*Przyszło Ci na myśl coś, czego tu nie ma? Dopisz!		
*Przyszło Ci na myśl coś, czego tu nie ma? Dopisz!		

Podsumowując zadanie, podkreśl, że role wymienione w tabeli mogą być zmienne. Nasza chęć do zaangażowania się i możliwości mogą być inne na różnych etapach projektu. Ważne, aby rodzic wiedział, że włączenie się w działanie jest dobrowolne i nie musi być czasochłonne. Czasami wystarczy uważność w obserwowaniu dziecka w pracy i reagowanie na jego potrzeby, porozmawianie o nich z opiekunem/opiekunką projektu. Jeśli masz okazję, zapytaj rodziców o to, jak widzą swoje zaangażowanie w projekt? Jakie mają obawy? Jakie widzą wyzwania? Możesz to zrobić rozdając rodzicom trzy kartki w różnych kolorach. Poproś by napisali na nich:

1. Mogę włączyć się w...
2. Wyzwaniem podczas realizacji projektu będzie...
3. Obawiam się...

Podkreśl, że odpowiedzi są anonimowe. Chcesz je poznać, bo pomoże Ci to w dookreśleniu zaangażowania rodziców, rozwijania różnych wątpliwości podczas realizacji projektu.

Ważne jest, aby rodzice:

- motywowali dziecko do działań związanych z realizacją projektu na poszczególnych etapach;
- próbowali pokazać dziecku praktyczne korzyści płynące dla niego z pracy nad projektem, np. podając konkretne przykłady ("rozwiązanie problemu", "zmienicie coś w okolicy", "poznasz ciekawe osoby", "będziesz wiedział, jak coś działa, a to się przydaje bardzo w codziennym życiu");
- okazywali zainteresowanie udziałem dziecka w projekcie – prowadząc rozmowy z dzieckiem, w miarę możliwości pomagając i wyjaśniając zawiłości;
- wspierali samodzielność dziecka w wykonywanych zadaniach projektowych.

Dobłą praktyką będzie również skierowanie uważności uczniów i uczennic na rolę rodzica w projekcie. Dzięki temu będą mogli dostrzec obszary, w których rodzice mogą udzielić wsparcia. Warto być tu bardzo uważnym i pamiętać o tym, że nie każdy rodzic ma możliwość zaangażowania się w projekt – nie oceniamy tego. Pomoże nam to uniknąć sytuacji, w której uczniowie i uczennice zaczynają rywalizować pomiędzy sobą i chwalić się swoim rodzicem. Przed zaproszeniem rodziców do współpracy, porozmawiaj z dziećmi i młodzieżą na forum o tym, że zaangażowanie rodzica w projekt jest dobrowolne. Brak zaangażowania danego rodzica w działanie nie oznacza, że nie interesuje się tym, co się u nich dzieje/co robią w szkole.

Ćwiczenie: Jak można zaangażować rodziców w projekt edukacyjny

*Ćwiczenie pomoże zrozumieć uczniom/uczennicom, że rodzic może być sojusznikiem na różnych etapach projektu. Jeśli nie znasz dobrze rodziców, warto to ćwiczenie zrobić na początku. Może pomóc Ci poznać lepiej samych dorosłych, ale też przyjrzeć się relacjom, jakie panują między dziećmi i rodzicami.

Materiały: duże kartki papieru, karta pracy (jedna na grupę)

Czas: 45 min

Tworzymy sylwetki rodziców – czyli taki opis, który pomoże nam zrozumieć rodzica, jego motywację, trudności, pomoże przyjrzeć się jego umiejętnościom, itp. W trakcie dyskusji uczestnicy i uczestniczki tworzą sylwetkę rodzica, która w ich wyobrażeniu najbardziej odpowiada sumie cech, jakie zdołali określić.

Karta pracy: Jak możesz zaangażować rodziców w projekt edukacyjny

Miejsce na rysunek postaci (symboliczny szkic)	Cel końcowy, jaki chcemy osiągnąć, za pomocą włączenia rodziców w projekt edukacyjny:
--	--

Imię: Wiek: Czym się zajmuje: Motto życiowe:	Dlaczego rodzic może chcieć zaangażować się w projekt?	Co może zniechęcić rodzica do angażowania się w projekt?
	Co mogłoby zwiększyć jego zainteresowanie projektem?	Jak na niego wpłynąć? Co może z siebie dać? Jak konkretnie może się rodzic zaangażować?

Po pracy w podgrupach następuje czas prezentacji sylwetek. Każda grupa ma na przedstawienie wyników swojej pracy ok. 3 minuty. Uczniowie i uczennice w tym czasie pokazują plakat i dzielą się tym, co wypracowali. Ćwiczenie może pomóc uczniom i uczennicom "wejść w buty" rodziców, zrozumieć ich motywacje i możliwości włączenia się w projekt.

Ważne jest, aby dzieci i młodzież:

- wiedzieli, jakie role mogą pełnić rodzice w projekcie (mogą motywować, wspierać, poddawać pomysły, konsultować, itp.);
- mieli świadomość, że zaangażowanie rodziców jest dobrowolne, nie jest konieczne do tego by w ciekawie zrealizować projekt;
- czuli, że rodzice, mogą być jednym z wielu sojuszników w projekcie;
- realizowali projekt dla siebie – nie dla rodziców.

4. Co pomaga w angażowaniu rodziców w edukacyjny projekt uczniowski?

Angażowanie się rodziców w projekt edukacyjny i współpraca z nauczycielem/nauczycielką możliwa jest wtedy, kiedy obie strony się szanują

i starają się zrozumieć. Potrzebna do tego jest otwarta komunikacja, czyli taka, w której o swoich życzeniach, oczekiwaniach, troskach, obawach mówimy wprost. Otwartość w komunikacji to także szczerze zainteresowanie tym, co druga osoba ma do powiedzenia. To dialog skoncentrowany na wymianie myśli i uczuć. Otwarta komunikacja pomoże również przełamać stereotyp groźnego lub zamkniętego w sobie nauczyciela/nauczycielki, który we współpracy z rodzicem widzi tylko trudności.

Dobra komunikacja jest podstawą budowania relacji, która sprzyja współpracy. Jak to zrobić?

- Zadbaj o przepływ informacji. Zapewnij sprawny przepływ informacji w obie strony, uwzględniając swoje możliwości i drugiej strony.
- Bądź spójny wewnętrznie. Wewnętrzna spójność oznacza bycie sobą i w zgodzie ze sobą. Jeśli znasz swoje mocne strony i ograniczenia oraz je akceptujesz, to będzie ci łatwiej funkcjonować. Jeśli mówisz to, co myślisz, a robisz to, co mówisz – jesteś wiarygodny i wzbudzasz zaufanie.
- Bądź szczerzy w stosunku do rodziców i siebie. Przyznawaj się do błędów, przeprasza. Dotrzymuj słowa. Jeśli czegoś nie wiesz, nie ukrywaj tego.
- Okazuj szacunek innym. Szanuj każdego człowieka bez względu na wiek, kolor skóry, przekonania itp. Okazuj szacunek – bądź uprzejmy i życzliwy w stosunku do innych osób.
- Zachowaj równowagę i zdrowy dystans. Reaguj na niewłaściwe zachowanie rodziców, ale nie pielęgnuj w sobie urazy. Również rodzice mogą mieć gorsze chwile. Nie pozwalaj jednak wejść sobie na głowę, bądź asertywny.
- W sytuacjach trudnych pomyśl: „To nic osobistego. Nie chodzi o mnie”. Bądź profesjonalistą, oddzielaj siebie od swojej roli zawodowej.

Zapraszając rodziców do współpracy warto ustalić sposoby i kanały komunikowania się. Zebrania czy wywiady na pewno nie będą wystarczające. Każdy z nas ma określony czas, który chce i może poświęcić pracy. Dlatego ważne jest ustalenie granic i ram w komunikowaniu się, np. jeśli podajesz swojego maila, daj znać jak często go sprawdzasz i z jaką częstotliwością odpowiadasz; podając numer telefonu zaznacz, w jakich godzinach można dzwonić.

5. Na jakich etapach realizacji projektu zapraszać rodziców do angażowania się?

Warto zapraszać rodziców na różnych etapach realizacji projektu. Pokaż, że współpraca jest możliwa w różnych zakresach i formach. Zachęć do wypełniania karty pracy Nawyki zaangażowanego rodzica”. Kartę możesz wydrukować i wręczyć rodzicom – do pracy indywidualnej, refleksji.

Karta pracy: Nawyki zaangażowanego rodzica

Etap projektu	Co mogę robić?	Co zrobiłem? Refleksje, wnioski

<p>1. Wprowadzenie Dzieci wybierają temat projektu edukacyjnego. Opiekun/opiekunka wprowadza ich w metodę pracy, inspiruje różnymi tematami.</p> <p>Szukają odpowiedzi na pytania: Dlaczego taki właśnie projekt robimy? Co dobrego przyniesie jego realizacja? Kto i jak skorzysta?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przekonaj się o wartości i użyteczności gromadzonej wiedzy i nabywanych umiejętności przez dziecko i daj temu wyraz. Interesuj się tym, co dzieje się w projekcie, dopytuj. • Przyjdź na spotkanie, które zorganizuje opiekun/opiekunka projektu. • Podsuwaj pomysły i inspiracje dziecku i opiekunowi/opiekunce projektu. • Podziel się wiedzą na temat lokalnych problemów, np. coś nie działa lub warto coś zmienić. Daj znać opiekunowi/opiekunce, że jesteś częścią społeczności lokalnej (może być tak, że znasz ją lepiej niż on). 	
<p>2. Planowanie, określanie celów Dzieci określają cel, jaki chcą osiągnąć i planują, co zrobią, kiedy, jakimi metodami oraz co jest im potrzebne. Jeśli jest taka możliwość przeprowadzają diagnozę lokalną, w której badają jej potrzeby.</p> <p>Grupa uczniowska szuka odpowiedzi na pytania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • W jaki sposób będziemy pracować? • Jak się zorganizujemy? • Kto jest odpowiedzialny za realizację poszczególnych zadań? • W jakim czasie będzie realizowany projekt? • Kiedy możemy się spodziewać rezultatów? • Kto może nam pomóc? • Jakie zewnętrzne warunki muszą być 	<ul style="list-style-type: none"> • Motywuj do działania, podkreślaj pozytywy pracy metodą projektu, takie jak: <ul style="list-style-type: none"> • przyjmowanie odpowiedzialności; • twórcze myślenie; • samodzielne uczenie się; • planowanie i organizacja pracy; • zbieranie i selekcjonowanie informacji; • współpraca w grupie; • rozwiązywanie problemów; podejmowanie decyzji; • komunikowanie się ocenianie własnej pracy; • prezentacja jej efektów; • Bądź ekspertem i doradcą – podziel się doświadczeniem zawodowym, jeśli np. temat wybranego projektu jest Ci bliski. • Pomóż w sieciowaniu – projekt wychodzi poza szkołę, bazuje na nawiązywaniu współpracy z innymi instytucjami, organizacjami, grupami – czasami ktoś nieoczywisty, np. lokalny piekarz czy 	

<p>spełnione?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jakie trudności możemy napotkać? • Jakie są ewentualne koszty realizacji? 	<p>ogrodniczka może być cennym źródłem informacji. Pomóż dziecku zdobyć kontakty.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stwórz z dzieckiem widoczną przestrzeń do eksponowania materiałów projektowych na czas trwania poszczególnych działań. Zawieście harmonogram, plan działań, cele w widocznym miejscu. 	
<p>3. Wykonanie Grupa projektowa realizuje zaplanowane działania. Uczniowie i uczennice wychodzą w teren, poznają różne instytucje, rozmawiają z ludźmi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Motywuj. To kulminacyjny etap, dużo się tu może dziać (przypominaj korzyści, wizualizuj efekt). • Bądź uważny na relacje panujące w grupie projektowej, na podział obowiązków, zakres prac i emocji, jakie mogą budzić. Rozmawiaj o tym z dzieckiem. Masz inną perspektywę niż nauczyciel/nauczycielka, dlatego co jakiś czas możecie wymieniać się spostrzeżeniami. • Naucz dziecko lub grupę czegoś nowego, co przyda się w projekcie, podziel się swoją umiejętnością, wiedzą i doświadczeniem np. jeśli umiesz robić zdjęcia - pokaż grupie jak to robić; znasz historię najstarszego budynku w okolicy - opowiedz o niej; znasz się na nowych technologiach. - może pokażesz program, jaki może się przydać podczas wspólnej pracy? • Pomóż w przygotowaniu zaplecza organizacyjnego. Wesprzyj grupę w szukaniu sali, jakiegoś sprzętu lub transportu. • Oferuj swoje wsparcie. Pytaj dziecko o potrzeby, trudności jakie ma w realizacji projektu. • Dokumentuj realizację projektu. Możesz robić zdjęcia czy nagrywać pracujące dziecko, dzięki czemu będzie mogło zobaczyć swój projekt z innej perspektywy po jego zakończeniu. Pamiętaj jednak, 	

	by zapytać je o zgodę na fotografowanie/nagrywanie. Wyjaśnić też, po co to robisz.	
4. Finał działań. Publiczne przedstawienie efektów pracy	<ul style="list-style-type: none"> • Ekscytuj się zakończeniem projektu: pokaż jakie to ważne. • Przyjdź, jeśli to możliwe, na publiczne przedstawienie projektu. Bądź oparciem dla dziecka, pomóż mu radzić sobie ze stresem. • Zaproś sąsiadów i sąsiadki oraz bliskich. Pomóż rozpromować wydarzenie mówiąc o nim znajomym, osobom mieszkającym w okolicy. • Podziel się dokumentacją, jaką zebrałeś. – Będzie ona cennym źródłem w podsumowaniu całego przedsięwzięcia. • Porozmawiaj z opiekunem/opiekunką projektu o tym, co się udało, a z czym były trudności. 	

6. Co robić w trudnych sytuacjach?

W każdym dłuższym procesie zdarzają się trudności. To naturalny element pracy metodą projektu. Możesz się na to przygotować, ale z pewnością nie unikniesz wszystkich z nich. Co może Cię spotkać podczas angażowania rodziców w działanie? Zniechęcenie, podważenie sensowności projektu oraz jego znaczenia w procesie edukacji, przejmowanie inicjatywy za dziecko, itp. Podczas spotkania możesz zaprosić rodziców do krótkiego ćwiczenia lub rozdać im karty pracy do domu. Celem ćwiczenia jest zastanowienie się, jak trudne postawy czy zachowania rodziców, mogą wpływać na dziecko i na realizację projektu.

Karta pracy: Trudne role, jakie przybierać mogą rodzice podczas realizacji projektu:

Rola	Rozpoznanie	Zdarza mi się/Nie zdarza, kiedy? Jak się z tym

		czuję?
Demotyuator/Demotywatorka	<i>Rozpoznać go można po charakterystycznym "A po co Wam to?", "co w tej szkole znowu wymyślili?" "To Cię niczego nie nauczy - zwykły spacer i tyle."</i>	
Wyręczyciel/Wyręczycielka	<i>Najczęściej mówi, że zrobi to sam. Powody bywają różne: to jest za trudne, za późno się dziecko dowiedziało, nie chce by miał gorsze stopnie itp.</i>	
Perfekcjonista/Perfekcjonistka	<i>Widzi efekt końcowy, kiedy projekt jest jeszcze w fazie początkowej. Chętnie zorganizuje pracę uczniom i uczennicom, powie, co i jak mają zrobić. Wie, jakie kroki powinny zostać podjęte - choć ma szczere intencje, źle znosi krytykę i sprzeciw.</i>	
Ważniak/Ważniaczka	<i>Lubi krytykować, na ogół pesymista, wie lepiej i zna lepsze metody pracy lub tematy, którymi uczniowie i uczennice powinni/mogliby się zająć.</i>	
Niezainteresowany/Niezainteresowana	<i>Można rozpoznać po przyzwoleniu i akceptowaniu wielu rzeczy bez chęci zrozumienia co się dzieje, słyszymy "rób jak chcesz".</i>	
** Miejsce na inne trudne role, które można uzupełnić razem z rodzicami lub uczniami i uczennicami.		
** Miejsce na inne trudne role, które można uzupełnić razem z rodzicami lub uczniami i uczennicami.		

*Tabelkę możesz wyciąć i zrobić z niej rozsypankę (dwie pierwsze kolumny), którą rodzice mogą podczas spotkania ułożyć – będzie to pretekst do rozmowy o trudnościach związanych z zaangażowaniem się rodziców w projekt.

Pamiętaj, podobnie jak z rolami pozytywnymi, tak i te trudniejsze, mogą się pojawiać, łączyć, wymieniać – w dłuższym procesie grupowym to całkiem normalne. Co możesz zrobić? Przypominaj sobie i rodzicom o wspólnym celu, jakim jest rozwój dziecka i o warunkach jego realizacji, potrzebie przyjaznej atmosfery i bezpieczeństwa. Warto dowiedzieć się, co leży u podstaw trudnych zachowań rodziców.

Z drugiej strony, dobrze jest mieć świadomość, że kadra pedagogiczna również popełnia czasem błędy. Gotowość do przyznania się do błędu, wycofanie się z wcześniejszego rozwiązania, to postawa, która może w efekcie pomóc dziecku i zawrzeć sojusz z rodzicem.

7. Ewaluacja procesu – skończył się projekt, porozmawiajmy o tym co się wydarzyło i co zostało.

Projekt dobiegł końca. Uczniowie i uczennice publicznie zaprezentowali efekty swojej pracy. W zależności od formy podsumowania, rodzice mogli zwieńczyć to wydarzenie swoją obecnością. Warto, wykorzystać zakończenie na podziękowanie rodzicom i podsumowanie procesu (opowiedzenie o tym jak przebiegała praca, jakie cele były postawione, co udało się osiągnąć itp.). Jeśli efektem projektu była wystawa zadbaj, by rodzice mogli ją obejrzyć w dogodnym dla nich terminie. Umówcie się na luźne spotkanie, popołudniową herbatę, podczas której podsumujesz projekt i poznasz opinie rodziców. Często podsumowania projektów są w godzinach nauki szkolnej i jednocześnie w godzinach pracy rodziców. Zadbaj wtedy o to, by zaangażowani rodzice otrzymali podziękowanie w formie pisemnej lub graficznej. Możesz zrobić razem z uczniami/uczennicami np. kolaż zdjęć, które nawiązują do współpracy rodziców (skorzystajcie np. z prostego, bezpłatnego programu www.canva.com).

Wiele propozycji ćwiczeń ewaluacyjnych do zastosowania z uczniami/uczennicami jak i rodzicami, znajdziesz w publikacji: Jak ewaluacja to z klasą: <https://www.szkolazklasa.org.pl/wp-content/uploads/2017/01/jak-ewaluacja-to-z-klasa.pdf>

Inspirujące przykłady ewaluacji znajdziesz również w publikacjach Młodego Obywatela: <https://mlodyobywatel.ceo.org.pl/publikacje>

Uczniowski projekt edukacyjny to dobra okazja, by nawiązać relacje z rodzicami, poznać ich, pokazać im swój zapał do pracy i troskę o ich dzieci. Jednocześnie jest to proces, który pokazuje, że razem może być ciekawiej dla wszystkich: nauczyciela/nauczycielki, rodzica i ucznia/uczennicy. Dzieci uczą się nie tylko w szkole, ale też w domu, na podwórku, w autobusie, w sklepie, parku, urzędzie – w sytuacjach formalnych i nieformalnych. Dlatego tak ważne jest uzupełnianie się i wzajemne wspieranie rodziców i kadry pedagogicznej. Jesteście sojusznikami, macie wspólny cel, nie wymagajcie od rodziców angażujących się w projekt w dużym stopniu. Zapraszajcie, proponujcie, zachęcajcie, pokazujcie korzyści i przede wszystkim doceniajcie.

Greta Droździel-Papuga – absolwentka kulturoznawstwa i filologii polskiej, studiowała na Uniwersytecie Warszawskim, w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej oraz w Instytucie Amerykanistyki i Studiów Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od lat związana z organizacjami pozarządowymi. W Centrum Edukacji Obywatelskiej koordynowała I edycję programu Nauczyciel/ka I klasa, prowadziła bloga z inspiracjami edukacji wczesnoszkolnej i wspierała nauczycieli/nauczycielki i dyrekcję w procesie Edukacja I klasa, którego celem była poprawa komunikacji i stworzenie zespołu w dużych szkołach podstawowych.

Autorka licznych materiałów edukacyjnych m.in. scenariuszy zajęć dotyczących budowania relacji w ramach kampanii "Bądź kumplem, nie dokuczaj" oraz kształtujących postawę szacunku i otwartości wobec innych - tworzone na zlecenie Urzędu ds. Cudzoziemców. Prowadzi szkolenia i warsztaty z zakresu komunikacji, budowania zespołu, diagnozy lokalnej dla różnych grup. Jako animatorka działa w szkołach, bibliotekach, domach kultury i na podwórkach. Prywatnie mama.

Zdjęcie na okładce: RichardBH/Flickr.com CC BY 2.0